

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi

Hippologenheten

K74

Examensarbete på kandidatnivå

2017

**UPPFATTNINGAR OM VIKTBOOTS
OCH TYNGRE SKONING INOM
ISLANDSHÄSTSPORTEN**

Amanda Fängström Persson

Uppsala

HANDLEDARE:

Ulf Hedenström, Wången

Camilla Hed, Wången

Hippologiskt examensarbete (EX0497) omfattande 15 högskolepoäng ingår som en obligatorisk del i hippologutbildningen och syftar till att under handledning ge de studerande träning i att självständigt och på ett vetenskapligt sätt lösa en uppgift. Föreliggande uppsats är således ett studentarbete på G2E nivå och dess innehåll, resultat och slutsatser bör bedömas mot denna bakgrund.

SLU
Sveriges lantbruksuniversitet

*Uppfattningar om viktboots och
tyngre skoning inom islandshästsporten*

Amanda Fängström Persson

Handledare: Ulf Hedenström, Wången
Examinator: Göran Dalin, SLU

Examensarbete inom hippologprogrammet, Wången 2017
Fakulteten för Veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för anatomi, fysiologi och biokemi
Hippologenheten
Kurskod: EX0497, Nivå G2E, 15 hp

Nyckelord: Islandshäst, ryttare, domare, viktboots, skoning, hovbeslag, balansering

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>
Examensarbete K74 Uppsala 2017

INNEHÅLL

INNEHÅLL	3
ABSTRACT.....	5
INTRODUKTION	5
Problem	6
Syfte	6
Frågeställning.....	6
Hypotes	6
ISLANDSHÄSTENS GÅNGARTER	7
Skritt.....	7
Taktavvikelser	7
Trav	7
Taktavvikelser	8
Galopp.....	8
Taktavvikelser	9
Tölt.....	9
Taktavvikelser	9
Flygande pass.....	10
Taktavvikelser	10
VIKTERS INVERKAN PÅ HÄSTENS RÖRELSER	11
Viktboots.....	11
Skor och hovbeslag	11
MATERIAL OCH METOD	12
Urval	12
Genomförande.....	12
Etiska överväganden	13
RESULTAT	13
Ryttares användning och upplevelse av viktboots	13
Ryttares användning och upplevelse av olika hovbeslag.....	15
Domares uppfattning av viktboots	16
Domares uppfattning av olika hovbeslag.....	18
DISKUSSION.....	19
Slutsats och hypotesprövning	22

FÖRFATTARENS TACK.....	22
REFERENSER	22
Litteratur	22
BILAGOR.....	23
Bilaga 1 – Intervjufrågor till ryttare	23
Bilaga 2 – Intervjufrågor till domare	23

ABSTRACT

Opinions regarding weighted boots and heavier shoes in the Icelandic horse sport

The Icelandic Horse is a versatile horse and therefore a very popular breed. They are used in many different disciplines but mainly as a riding horse, competition horse and within pleasure riding. Icelandic horses have (beyond the three basic gaits walk, trot and canter) the extra gait tölt and some have the flying pace. In competitions for Icelandic horses the gaits are judged by points. The beat and the rhythm are two of the most important grounds for judgement. After that the speed and the horses' movements are judged, among other things. To improve the beat or the flight arc it is common for riders to use weighted boots and administer heavier shoes. In some cases the horses are ridden with heavy weighted boots in competitions to improve the movements. The weight itself is within the regulations of the sport but may be too heavy for the individual horse with a negative influence on the beat of the gait. In those cases the equiptage will receive lower points for the gait.

The aim of this study was to see if the riders and judges have different opinions regarding weighted boots and heavier shoeing.

In this study ten riders that have been on or are currently riding on the Swedish national team and ten referees on an international or national degree were interviewed regarding their experiences with weighted boots and heavier shoeing. The answers from the riders and the judges were compared to see if they experience the aids differently. It also made it possible to see how the riders use these aids in competitions and compare this to how and what the judges evaluate.

The conclusion of this study is that the judges and riders have different views and opinions regarding weighted boots and heavier shoeing. The judges generally have a more negative view and the riders generally have a more positive view on the value and effects of these aids.

Keywords: Icelandic horse, riders, judges, weighted boots, shoeing, balancing

INTRODUKTION

Islandshästen är en allsidig häst med ursprung från Island där den har avlats fram utan inblandning från andra raser sedan år 900 e.Kr. Rasen är mycket populär och används inom många olika discipliner men används främst som ridhäst, hobbyhäst och tävlingshäst inom islandshästsporten. Majoriteten av alla islandshästar har gångarten tölt som också delas med ett antal andra hästraser runtom i världen. Utöver tölt och de tre grundgångarterna: skritt, trav och galopp så har även vissa islandshästar gångarten flygande pass (FEIF 2016).

FEIF, som står för International Federation of Icelandic Horse Associations, är ett gemensamt samarbetsorgan för nationella islandshästföreningar. FEIF står bland annat

bakom det reglementet som styr över hur sporten ser ut och bestämmer bland annat vilken utrustning som får användas på tävlingar och hur den får brukas. Reglementet står även bakom den domarhandledning som alla domare ska följa för att ge ett ekipage korrekt bedömning. Domarhandledningen är uppbyggd med så kallade brandväggar vilket exempelvis innebär att om takten är felaktig kan ekipaget bara uppnå en viss poäng – i dessa fall kan varken aktion, form eller korrekt tempo höja poängen. På tävlingar för islandshäst finns det många olika tävlingsgrenar. I somliga tävlingsgrenar, såsom femgång, räknas tölt och pass dubbelt poängmässigt. Det är därför vanligt att tävlingsryttare använder viktboots och olika slags hovbeslag med syfte att förbättra töltens och passens kvalitet det vill säga dess takt, rytm och passens svävfase.

Vid felaktig användning av viktboots eller hovbeslag kan hästen ha svårare att gå i ren takt samt att hästen kan störas i sitt rörelsemönster. I sådana fall finns det en risk att ekipaget får lägre poäng på tävlingar. Frågeställningen till denna studie är därför om ryttares användning och upplevelser av viktboots och hovbeslag skiljer sig från domares upplevelser av dessa hjälpmedel.

Hovens rörelsebana kommer fortsättningsvis benämnas som ”aktion” i denna studie.

Problem

Otillräcklig kunskap inom användningen av viktboots och olika hovbeslags effekt på islandshästarnas rörelsemönster. Islandshästar rids med tunga viktboots på tävlingar vilket kan medföra att hästen störs i sitt rörelsemönster.

Syfte

Att på ett enkelt sätt framställa information gällande användning av viktboots och speciella hovbeslag som främjar islandshästens gångarter. Att undersöka hur viktboots och skoning används och upplevs av landslagsryttare och domare på internationell och nationell nivå.

Frågeställning

Skiljer sig ryttares och domares upplevelser gällande viktboots och olika hovbeslag?

Hypotes

Studiens hypotes är att ryttarna och domarna har olika åsikter om viktboots och tyngre skonings effekt på islandshästens gångarter.

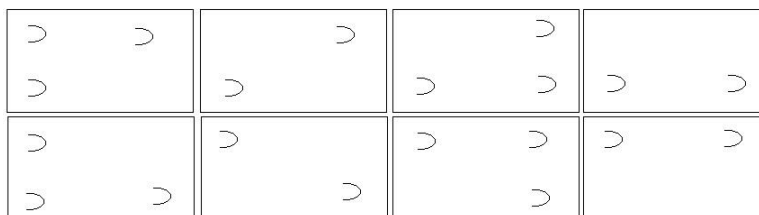
ISLANDSHÄSTENS GÅNGARTER

Här beskrivs islandshästens fem gångarter med takt, hovförflyttning och önskade rörelser i varje steg. Även vanliga taktavvikelser beskrivs för varje gångart. Samtlig information är hämtad ur FEIF (2016).

Skritt

Skritt är en fyrtaktig gångart med åtta faser där hästen rör sig lateralt (samsidigt) med benparen. Gångarten ska ha en regelbunden rytm med ett jämnt tidsintervall mellan varje hovnedslag. Skritten består av åtta faser och har inget svävmoment vilket innebär att hästen alltid vilar på antingen två eller tre ben.

I skritten ska hästen vara mjuk och röra sig energiskt i en jämn fyrtakt med långa steg där hästen ska vila i varje steg. Huvudet och nacken ska röra sig upp och ned rytmiskt och balanserat i takt med skritten.

Figur 1 Hovförflyttningen i skritt där två eller tre ben samtidigt är i kontakt med marken.

Taktavvikelser

På tävlingar får ekipaget mindre poäng om något av följande problem uppstår:

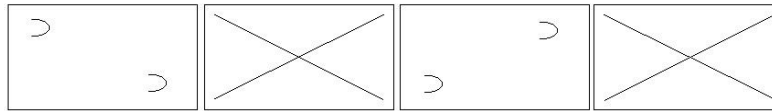
- Passtaktig skritt: Hästen rör sina samsidiga benpar nästan samtidigt vilket förkortar tidsintervallen mellan framhovens och bakhovens nedslag. Detta resulterar i att gångarten mister sin rytmiska, jämna fyrtakt.
- Travtaktig skritt: I detta fall är tidsintervallen mellan de diagonala benparen, till exempel vänster framhov och höger bakhov, för kort. Även här mister hästen den jämna och rytmiska fyrtakten i skritt.

Trav

Trav är en tvåtaktig gångart där de diagonala benparen rör sig tillsammans. Hästen växlar alltså mellan att vila på höger bakben tillsammans med vänster framben och sedan vänster bakben tillsammans med höger framben. Traven består av fyra faser och har ett svävmoment (där alla hästens hovar är i luften).

I traven är det önskvärt att hästen har en rundad och avslappnad överlinje. Ryggen ska vara elastisk där rörelsen ska röra sig genom hela hästens kropp. Hästen bör röra sig

smidigt framåt med långa kliv, med jämn takt och rytm och med ett uppenbart svävmoment.

Figur 2 Hovförflyttningen i trav där svävmomenten representeras av kryss och där två ben samtidigt är i kontakt med marken.

Taktavvikelser

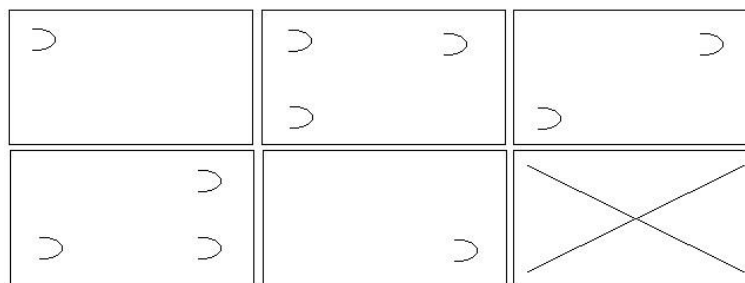
På tävlingar får ekipaget mindre poäng om något av följande problem uppstår:

- Fyrtaktig trav: Uppstår då de diagonala benparen inte sätts i marken samtidigt. Det kan ske på två sätt; antingen slår frambenen i före bakbenen eller tvärtom. I och med detta får traven en fyrtakt istället för en tvåtakt.
- Avsaknad av svävmoment: Traven anses även vara otillräcklig då svävet saknas eller är svagt.

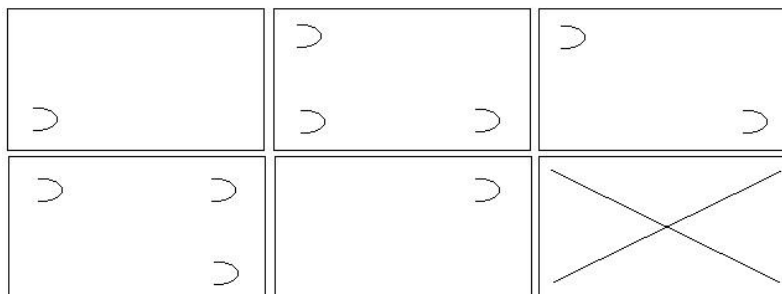
Galopp

Galopp är en tretaktig gångart med ett svävmoment. Galoppen har sex faser. Hästar kan galoppa i antingen vänster eller höger galopp; detta beror på vilket bakben hästen börjar med och vilket framben som landar sist, se figur 3 och 4. Nedan beskrivs både höger och vänster galopps fotföljd. I galoppen vilar hästen antingen på ett ben, de diagonala benparen eller tre ben.

En god galopp ska vara välbalanserad och lätt med smidiga rörelser. Hästen bör ha en rundad hals, en avslappnad överlinje och väl aktiverade bakben. Frambensrörelserna ska vara lätta och otvingade.

Figur 3 Hovförflyttningen i höger galopp där svävmomentet representeras av kryss. Ett, två eller tre ben är i samtidig kontakt med marken.

Figur 4 Hovförflyttningen i vänster galopp där svävmomentet representeras av kryss. Ett, två eller tre ben är i samtidig kontakt med marken.

Taktavvikelser

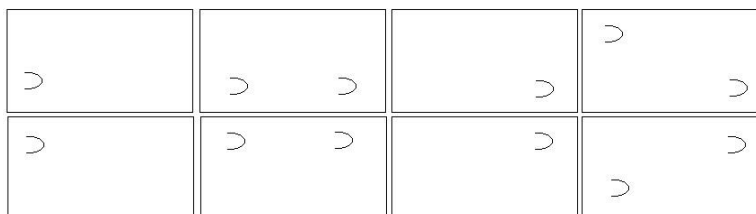
På tävlingar får ekipaget mindre poäng om något av följande problem uppstår:

- Fyrtaktig galopp: När de diagonala benparen inte hänger ihop och bakbenet tar i marken före frambenet.
- Passtaktig galopp: Frambenet landar före det diagonala bakbenet vilket leder till att de laterala benparen rör sig mer tillsammans än de diagonala vilket inte är önskvärt.
- Korsgalopp: Korsgalopp uppstår då fotföljden inte är korrekt. Hästen blandar höger och vänster galopp.

Tölt

Tölt är en fyrtaktig, lateral gångart utan svävmoment. Den har dock ett så kallat ”halvsväv” i både framdelen och bakdelen. Hästen vilar på antingen ett eller två ben. Tölten består av åtta faser. Tölten ska ha en jämn rytm och takt och kan ridas i många olika tempon.

Karaktäristiskt för gångarten är att den ska vara smidig med böljande rörelser genom kroppen. Hästen ska röra sig i balans, med en stark och aktiv rygg och med aktiva bakben. Framdelen ska röra sig lätt och fritt.

Figur 5 Hovförflyttningen i tölt. Hästen har alltid minst ett ben i kontakt med marken, tölt är därför en mycket bekväm gångart för ryttaren och kan ridas i många olika tempon.

Taktavvikelser

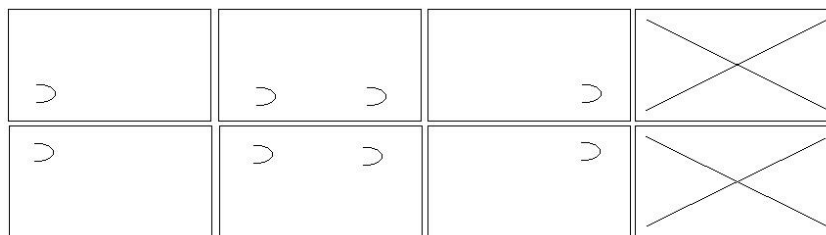
På tävlingar får ekipaget mindre poäng om något av följande problem uppstår:

- Passtaktig tölt: Det är inte önskvärt med passtaktig tölt. I det fallet är tidsintervallen mellan fram- och bakben för kort. Gångarten kommer då att tappa sin korrekta fyrtakt och hästen kommer att visa mer laterala rörelser än diagonala rörelser. Tölten kommer då att börja likna passgång. När hästen rör sig tvåtaktigt med de laterala benparen kallas det i folkmun för "grisepass".
- Travtaktig tölt: Travtaktig tölt uppstår då tidsintervallen mellan de diagonala benparen är för kort. Det resulterar i att tölten blir närmare trav än tölt och gångarten tappar sin rytm och fyrtakt.
- Roll: När tölten börjar få en ojämn takt och blir mer lik galopp. I folkmun känt som att hästen "rollar". Hästens rörelser på höger och vänster sida är inte symmetriska.
- Stöd på tre ben: I långsamt tempo tölt finns en risk att hästen vilar på tre ben. I tölt ska hästen vila på som mest två ben.

Flygande pass

Flygande pass är en tvåtaktig gångart med ett svävmoment där de samsidiga benparen rör sig nästan synkroniserat tillsammans. I flygande pass kommer bakbenen sättas i strax före frambenen. Detta moment är svårt att se med ögat och då tidsintervallen mellan fram- och bakbenens isättning är så kort räknas pass som en tvåtaktig gångart.

Flygande pass är en mycket snabb gångart som ska vara säker, med långa steg och för hästen obesvärat. Passen är mycket energisk och hästen bör lyfta sin rygg och hålla fram/bära upp sitt huvud och sin hals självmant.

Figur 6 Hovförflyttningen i flygande pass där svävmomenten representeras av kryss.

Taktavvikelser

På tävlingar får ekipaget mindre poäng om något av följande problem uppstår:

- Fyrtaktig pass: Hästen har för långt tidsintervall mellan bak- och framben. Gångarten blir då för fyrtaktig och svävmomentet minskas/förloras.
- Styv pass: När hästen blir för tvåtaktig och styv kommer hästen inte upp i de hastigheterna som behövs för att räknas till flygande pass.
- Oregelbunden takt: Passen har en oregelbunden takt/rytm och kommer därmed tappa gångarten och slå över i galopp. Detta är ofta relaterad till balansproblem, för stark fyrtakt och för hög huvudhållning.

VIKTERS INVERKAN PÅ HÄSTENS RÖRELSER

Viktboots

Viktboots används inom islandshästsporten för att bland annat höja hästens aktion och förbättra takten i framförallt tölt, men används även i övriga gångarter. I en studie utförd av Rumpler *et al* (2010) reds åtta islandshästar av väl erfarna islandshästryttare på ett löpband i tölt. De red i två olika hastigheter ($2.96 \text{ m/s} \pm 0.30$ och $4.10 \text{ m/s} \pm 0.32$). På hästarnas framhovar satte de markörer för att kunna mäta hästarnas frambensaktion. Hästarna mättes utan boots, med lätta boots (170 g) och med tunga boots (280 g). Viktbooten sattes på framhovarna.

Figur 7 En vanlig variant av viktboots. (Top Reiter 2017)

Rumpler *et al* kunde se att både hastigheten och vikten hade stor betydelse för hästens aktion. I den lägre hastigheten var medianhöjden på framknäts högsta punkt $152 \pm 38 \text{ mm}$ utan viktboots. När hästarna utförde samma arbete i samma hastighet fast med de tyngre viktbooten steg högsta punkten till $169 \pm 48 \text{ mm}$.

I den högre hastigheten var medianhöjden på framknäts högsta punkt $214 \pm 60 \text{ mm}$ utan viktboots. När hästarna sedan utförde samma arbete i samma hastighet steg högsta punkten till $245 \pm 60 \text{ mm}$ med de tyngre viktbooten (Rumpler *et al* 2010).

En annan studie, utförd av Murphy (2009) som studerade hur vikt påverkar hopphästarnas bakbensteknik, fick även resultat som visar att viktade benskydd ger hästarna ett högre steg. Hopphästarna löshoppades med och utan viktade benskydd på bakbenen. I studien kunde de se att hästarna lyfte bakbenen signifikant högre med vikt än utan. I studien mättes bland annat skillnaden vid hästarnas kotleder. Utan viktboots lyfte hästarna kotorna upp till $1.46 \text{ m} \pm 51 \text{ mm}$ och med vikt lyfte de kotorna upp till $1.60 \text{ m} \pm 55 \text{ mm}$.

Skor och hovbeslag

För att främja en god takt och för att skapa en större aktion är det inte ovanligt att hovarna på islandshästar behålls något större, framförallt längre i tån. Weishaupt *et al* (2013) kunde se att detta hade en signifikant betydelse i hästarnas rörelsemönster. De använde sig av tretton islandshästar passande för tävlingar inom fyr- och femgång. Samtliga hästar reds på löpband av erfarna ryttare i skritt, tölt och trav.

Hästarna var till en början skodda med stålskor i storleken 20 mm x 8 mm. De hade även 5 mm tjocka plastsulor (Dallmer) och silikon (Equi-Pak, Soft, Vettec). Dessa används ofta inom islandshästsporten och var därför passande för studien. Därefter skoddes hästarna med en normal skoning bestående av 20 mm x 8 mm stålskor. När hästarna skoddes om vägdes hovhornet som verkades bort. Hovmaterialet som verkades bort vägde mellan 185-383 g, efter verkningen kunde en sko som var en-två storlekar mindre skos på.

Det Weishaupt *et al* (2013) kom fram till i denna studie var att de större och längre hovarna gjorde en skillnad i hur stor hästarnas aktion var. I samtliga gångarter hästarna reds i blev både aktionen större och steglängden längre. Passtaktiga hästar blev också något mer diagonala i tölten vilket tyder på att denna metod även fungerar i praktiken.

De kunde också se att med de större hovarna vilade hästarna ofta på två ben/tre ben i vissa moment i tölten, vilket anses vara ett taktfel. När hästarna gick i ett högre tempo började hästarna vila på ett ben vilket tyder på att hästarna fick bättre balans och lättare för sig i tölten i de högre hastigheterna. Hästarna fick också en bättre takt i de högre hastigheterna.

MATERIAL OCH METOD

Landslagsryttare intervjuades angående deras syn på viktboots och hur de använder sig av dem, samt hur skoning kan påverka islandshästens rörelser. Intervjufrågorna som ställdes till landslagsryttarna finns bifogade under "Bilaga 1".

Domare på internationell och/eller nationell nivå intervjuades angående deras syn på viktboots och skoning under tävling och hur reglerna ser ut för dessa. Intervjufrågorna som ställdes till domarna finns bifogade under "Bilaga 2".

Studiens resultat kan ha påverkats av det mindre antalet respondenter som medverkade i denna studie.

Urval

De ryttare som intervjuades var ryttare som har ridit eller rider på svenska landslaget för islandshästar. Det enda kriteriet var att de någon gång ridit på landslagsnivå vilket innebär att vissa har ridit under en längre tid i landslaget än andra. I denna studie benämns dessa fortsättningsvis "ryttarna".

De domare som svarat på intervjufrågorna till denna studie är tävlingsdomare på internationell eller nationell nivå inom islandshästsporten. I denna studie benämns dessa fortsättningsvis "domarna".

Genomförande

Ryttarna intervjuades via mail eller telefon beroende på vilka möjligheter de hade att delta, med undantag av en ryttare som intervjuades på plats då det både var geografiskt möjligt och enklast för denne. De ryttare som svarade via mail har haft möjlighet till telefonkontakt för att kunna vidareutveckla sina svar.

De respondenter som svarat skriftligt via mail har blivit tilldelade en enkät där de fått svara på intervjufrågorna och blivit ombedda till att motivera sina svar. De intervjuvarare som intervjuats via telefon har blivit uppringda där intervjun blev inspelad

för att sedan transkriberas till skrift. Samtliga intervjuvarare via telefon blev informerade om att intervjun spelades in samt att detta material endast skulle användas till denna studie.

Etiska överväganden

Alla respondenter som deltog i studien har behandlats konfidentiellt. De är och förblir anonyma i denna studie och har blivit informerade om detta innan de svarade på intervjufrågorna.

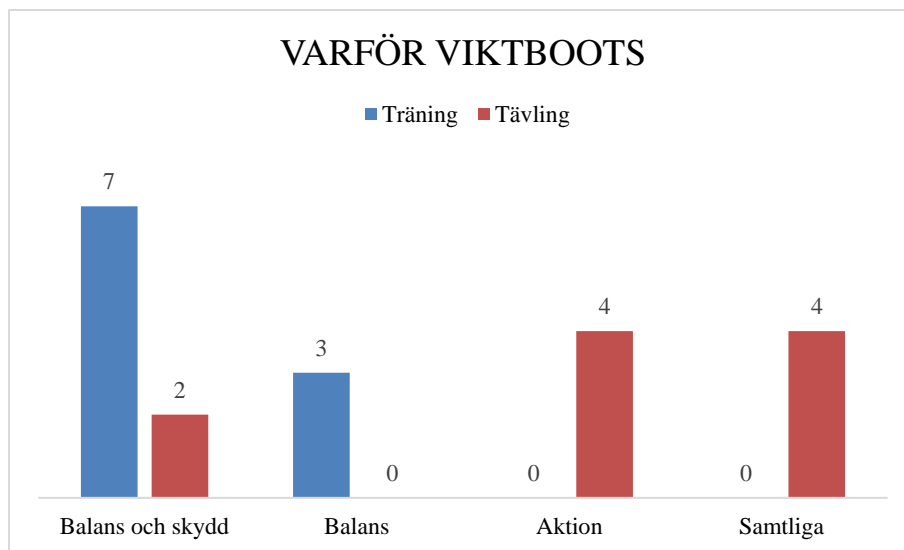
RESULTAT

Denna studie visar hur ryttare på elit-nivå använder sig av viktboots och hovbeslag för att förbättra gångarterna, samt hur domare på internationell och/eller nationell nivå uppfattar dessa hjälpmedel. Viktigt att poängtera är att respondenterna inte fick några frågor angående risker, framförallt skaderisker, gällande användning av viktboots och tyngre hovbeslag. I denna studie har endast de positiva effekterna av balansering efterfrågats.

Ryttares användning och upplevelse av viktboots

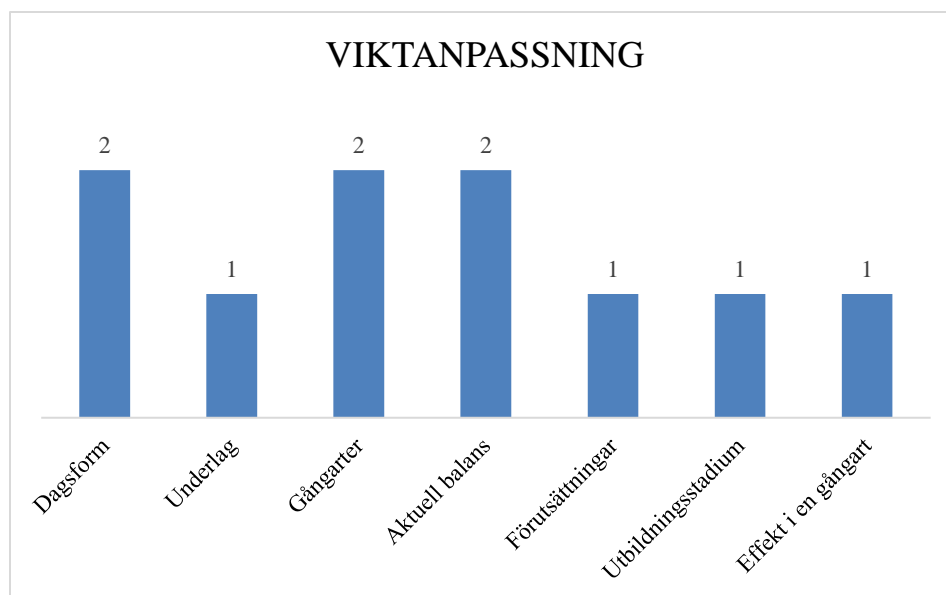
Samtliga respondenter använde sig av viktboots till både vardagsträning och i tävlingssammanhang. Anledningarna till varför de använde sig av viktboots skilde sig mellan tränings- och tävlingssammanhang, se figur 8.

Figur 8 De olika anledningarna till varför ryttarna valde att rida med viktboots i tränings- och tävlingssammanhang.

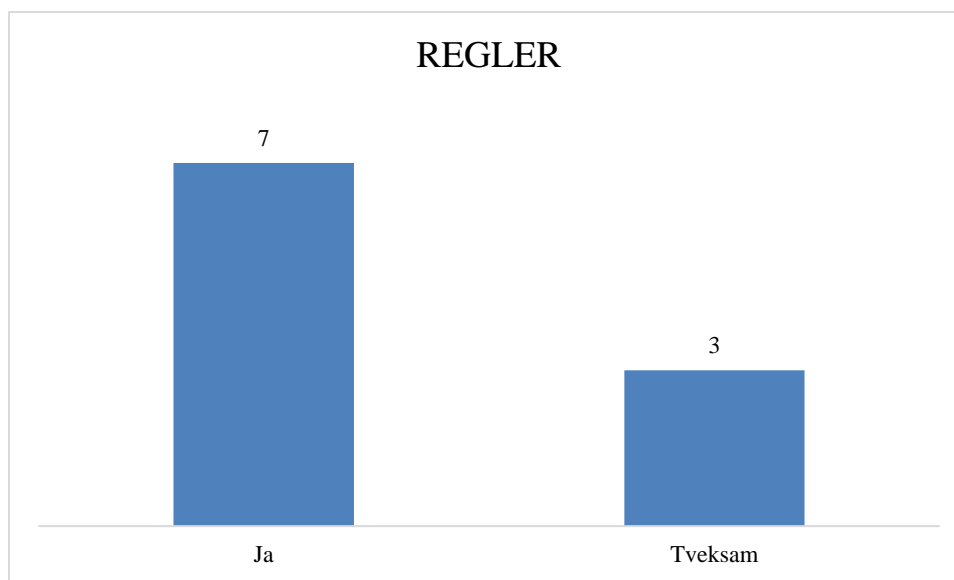
Att anpassa vikten till hästen är väldigt individuellt enligt samtliga respondenter. Figur 9 visar vad ryttarna vidare har i åtanke när de väljer vikt till en häst.

Figur 9 Att anpassa vikten till hästen är väldigt individuellt enligt samtliga ryttare. Tabellen visar vad ryttarna vidare har i åtanke när de väljer vikt till en häst.

Majoriteten av respondenterna svarade att sportens regler gällande viktboots var bra, se figur 10. Tre stycken var tveksamma angående reglerna. Detta var bland annat på grund av att reglerna enligt respondenterna kunde vara strängare och föreskriva en lägre maxvikt på viktboots.

Figur 10 Ryttarnas svar på huruvida reglerna för viktboots är rimliga.

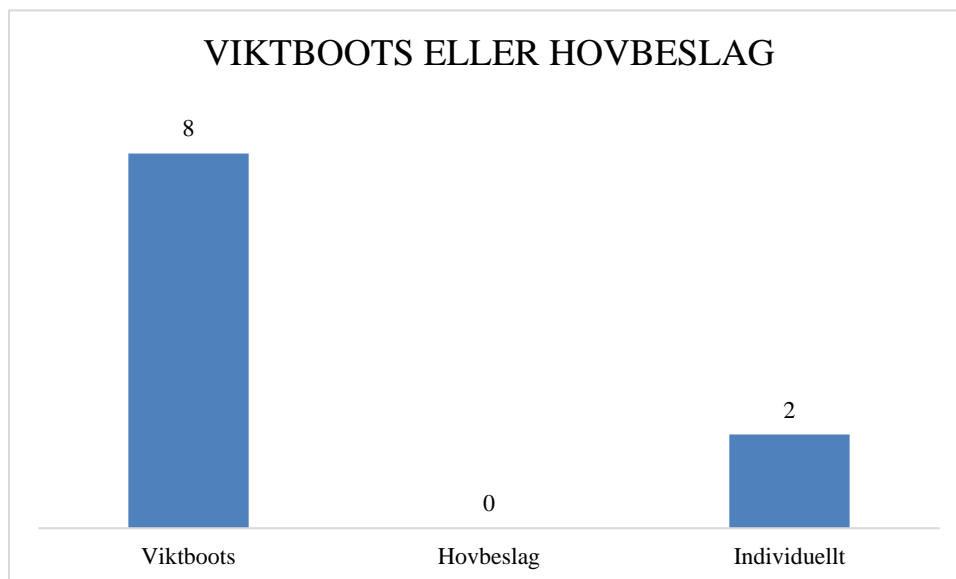

Att placera viktboots på bakhovarna var däremot något som ingen av respondenterna valde att göra. Samtliga använde endast viktboots på framhovarna. En av respondenterna svarade att denne någon gång placerat viktboots bak men skor hellre tungt bak för att förbättra en travtaktig tölt.

Ryttares användning och upplevelse av olika hovbeslag

Respondenterna blev tillfrågade om de föredrar att använda sig av viktboots eller olika hovbeslag, såsom sulor och silikon eller tyngre skor, till vardagsträning. Majoriteten föredrog att använda sig av viktboots, se figur 11. Två stycken av respondenterna kunde tillfälligt använda sig av olika hovbeslag under tävlingssäsongen eller till vardagsträningen beroende på olika hästars behov.

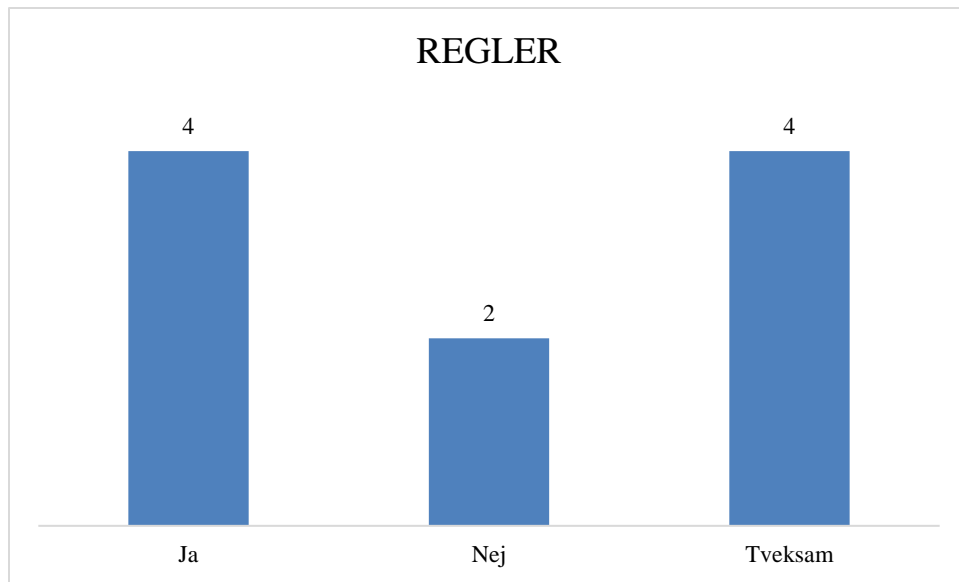
Figur 11 Ryttarnas svar angående om de föredrar att använda sig av viktboots eller tyngre skor och/eller olika hovbeslag till vardagsträning.

På frågan om respondenterna ändrat sin syn på skoning och hovbeslag under åren de varit verksamma säger fyra stycken att de inte har ändrat sitt synsätt utan tänker likadant nu som när de började i sporten. De resterande respondenterna anser att de har ändrat sitt synsätt genom att de erhållit mer kunskap och nya erfarenheter.

Av de tio respondenterna till denna studie är fyra stycken nöjda med de regler som finns idag, se figur 12. De betonade att dessa regler skapar en djurvänligare sport. De som var mer negativt inställda till reglerna svarade att de tycker att det är för strikta regler gällande skornas bredd och tjocklek. De tveksamma respondenterna svarade att det hade kunnat tillåtas att använda fler sorters hovbeslag, såsom stråltrycksulor, för att skapa en ännu mer hästvänlig sport.

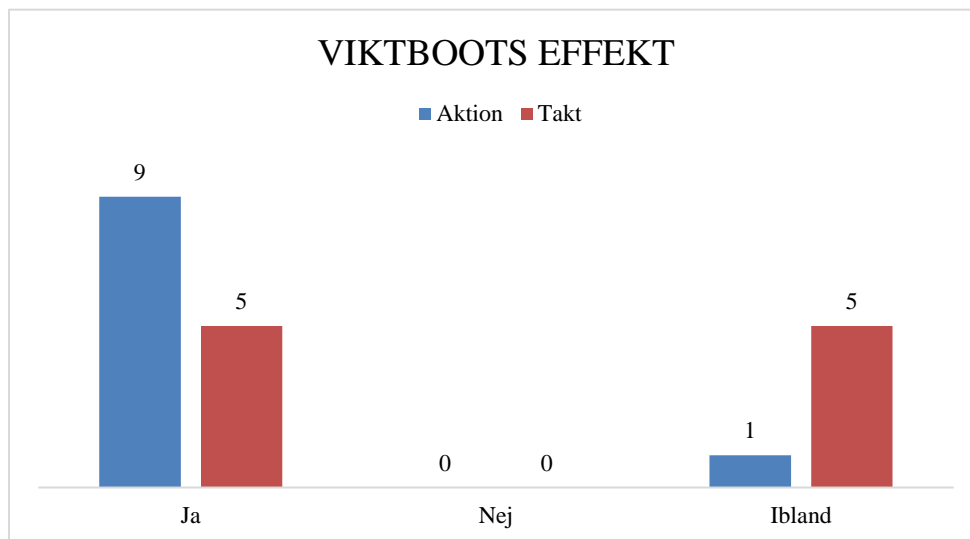
Figur 12 Ryttarnas svar på huruvida reglerna för skor och hovbeslag är rimliga.

Domares uppfattning av viktboots

Majoriteten av domarna svarade att viktboots har en effekt på hästarnas aktion, se figur 13. De var alla eniga om att viktbooten i sig inte skapade en större aktion utan andra faktorer såsom hästens naturliga förutsättningar och ryttarens inverkan hade stor betydelse. Samt att det är väldigt individuellt från häst till häst och att det ger mer effekt på hästar som redan har bra rörelser naturligt.

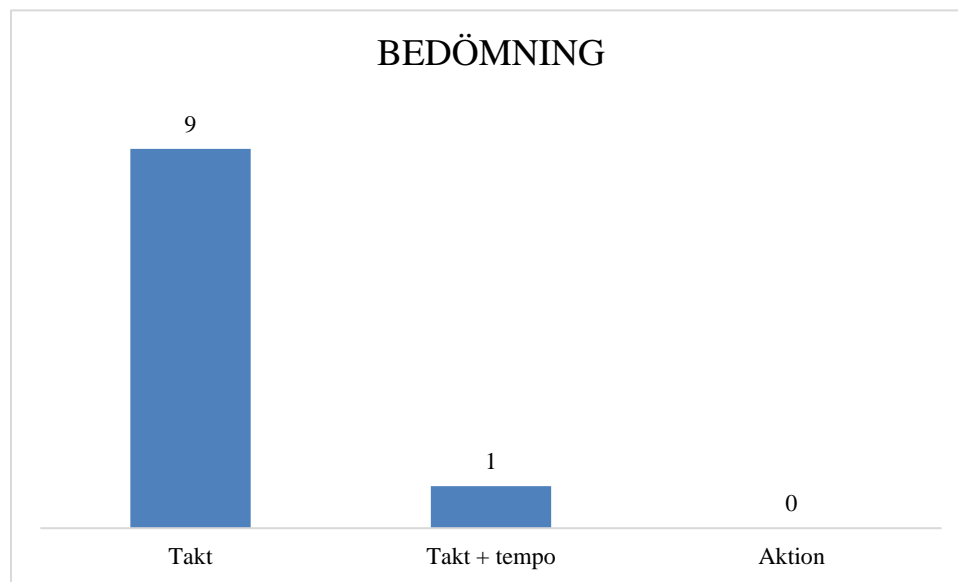
Figur 13 Domarnas svar på om huruvida viktboots kan påverka takt och aktion positivt.

Hälften av respondenterna svarade att viktboots kan underlätta för hästar med taktproblem att komma in i en bättre takt, se figur 13. De resterande respondenterna sade att det ibland kunde hjälpa och att ridningen var den viktigaste faktorn för taktförbättring. Enligt vissa av respondenterna kan för mycket vikt försämra takten.

För att enklare förstå hur domarna dömer tävlingar fick de en fråga där de skulle beskriva hur mycket vikt som läggs på takt, tempo och aktion under tävlingar, se figur 14. Samtliga respondenter betonade att utan korrekt takt är det oväsentligt hur mycket hästen lyfter på benen.

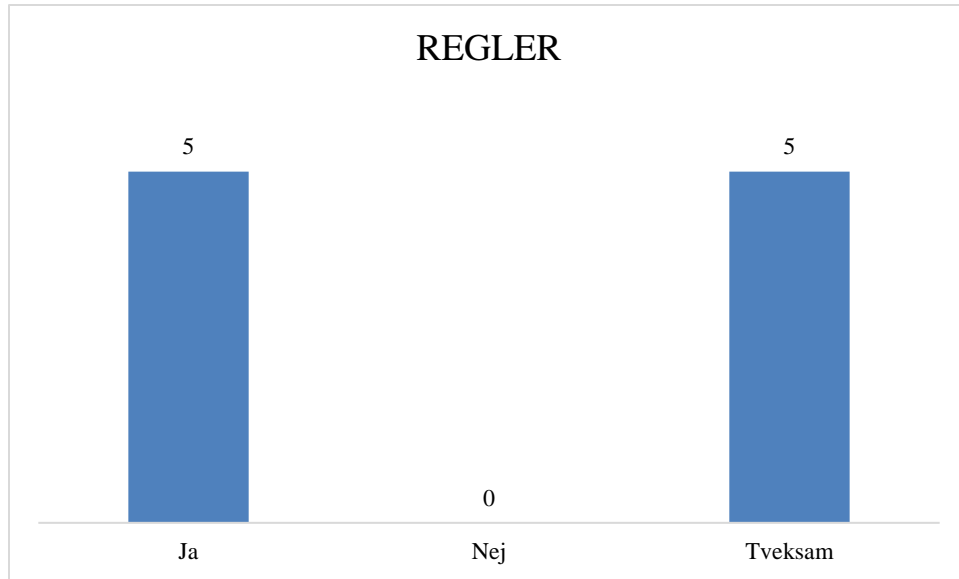
Figur 14 Domarnas svar på vad som påverkar poängsättning på tävling.

För att få ett exempel av viktboots effekt på hästarnas rörelser fick respondenterna frågan på om de varit med om att en häst tappat en viktboots under tävling och om de i så fall såg några skillnader i hästarnas rörelsemönster. Samtliga respondenter hade vid något tillfälle varit med när en häst tappat en viktboots på tävlingsbanan. 50 % noterade att det ibland blev en stor skillnad på vissa hästar och på vissa hästar syntes ingen skillnad alls. De resterande respondenterna svarade att det alltid blev en rörelsestörning om en häst tappat en viktboots. En beskrev att hästen får större aktion på benet där viktbootsen sitter kvar och flackare på benet som tappat. Denne påpekade också att skillnaden syns mest i ökad tölt samt att hästen lätt blir rolig, vilket innebär att tölten får galoppinslag.

Respondenterna blev tillfrågade om vad de anser om sportens regler gällande viktboots och användningen av dessa, se figur 15. Några poängterade att reglerna kunde vara mer strikta genom att exempelvis endast tillåta lätta boots. En kommenterade att "reglerna inte var orimliga men otidsenliga". En annan berättade att denne tyckte att det var bra med boots som skyddar men att majoriteten som använder viktboots idag använder dem för att påverka takt och/eller aktion vilket, enligt respondenten, inte är boots ursprungliga syfte.

Figur 15 Domarnas svar på huruvida reglerna för viktboots vid tävling är rimliga.

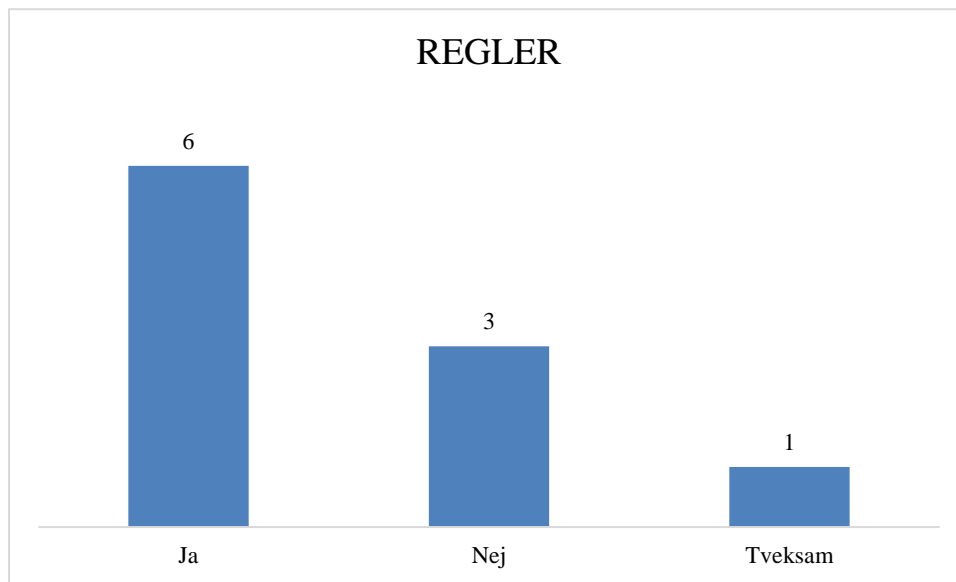

Domares uppfattning av olika hovbeslag

Majoriteten (60 %) av respondenterna har vid något/några tillfällen sett att hästarnas takt och/eller aktion har påverkats av en tyngre skoning, men ingen av domarna har sett att tyngre skoning har gynnat hästarna. De har endast sett att dålig/felaktig skoning påverkat hästen negativt såsom rollningar, ojämn aktion eller att hästen blir mer framtung. Några av respondenterna kommenterade att de har sett många som har velat förbättra tölten men att passen då i stället blir sämre och fyrtaktig.

När det gäller reglerna för hur hästarna får vara skodda och deras hovbeslag så tycker hälften av respondenterna att reglerna är bra, se figur 16. De svarade bland annat att de bidrar till att förhindra dålig och/eller felaktig skoning som försämrar hästens förutsättningar. Någon är tveksam och kommenterar att reglerna gällande exempelvis placering av skon är ”okej men att skorna inte behöver ha en tjocklek på 10 mm och att fyllning egentligen inte skulle behövas”. En annan är missnöjd med reglerna och anser att den tillåtna längden på hovarna samt fyllningar och tyngden på skon är orimliga. Denne anser också att skoningar som kan underlätta för vissa hästar inte tillåts enligt dagens regler, såsom vissa sjukbeslag och övriga metoder för att skydda hästen

Figur 16 Domarnas svar om huruvida reglerna för skor och hovbeslag på tävling är rimliga.

DISKUSSION

I studien framkommer det att ryttares och domares åsikter gällande viktboots och tyngre skoning skiljer sig. Domarna är generellt mer negativt inställda till dessa hjälpmedel medan ryttarna är mer positiva. Syftet med att intervjua ryttare på landslagsnivå var dels för att de influerar islandshästridningen mycket genom att många även själv undervisar samt för att se hur de själva använder sig av dessa hjälpmedel. Ryttarna som svarat på dessa intervjufrågor har olika tankar och preferenser. De har ridit olika slags hästar med individuella behov och kommer därför ha olika synpunkter.

Samtliga ryttare rider alltid med viktboots på tävlingar men av olika anledningar, se figur 8. För att ”få ut det lilla extra” ur hästen är ett återkommande svar. Att hästen ska ha mycket aktion är önskvärt hos ryttarna då aktionen hos tävlingshästar på elit-nivå oftast är väldigt stor. Frågan är om takten glöms bort i viljan att skapa en hög aktion. Domarna betonar att takten är det viktigaste som bedöms, se figur 14, och att de ofta har sett hästar gå i en sämre takt på grund av att de viktats för tungt och kan därför inte gå i ren takt. I de fallen så kommer inte ekipaget att få en högre poäng för hästens aktion, snarare en sämre poäng för att hästen inte går i ren takt. FEIFs domarhandledning är uppbyggd med så kallade brandväggar vilket innebär att ett ekipage inte kan uppnå en viss poäng ifall de slår i en brandvägg på ett av momenten. Exempelvis så kan en häst med dålig takt inte få mer än en viss poäng – då kan varken god aktion eller korrekt tempo höja poängen. En av domarna förklarade:

”Först och främst är takten viktig. Vi har ett system med brandväggar som slår i och med en ganska tight brandvägg avseende takt. Så är det inte korrekt takt så räknas det som felaktig gångart vilket då gör så att det inte ens är aktuellt att diskutera hur hästen rör sig då den inte ens går i rätt gångart. Aktionen kommer inte lika långt upp

som kanske ryttarna tror att den gör. En medelaktion klarar du dig ganska långt på, upp till 6-7 poäng. Ett felaktigt tempo drar också ner poängen.”

Domarna beskriver också att de sett hästar hamna mer på bogen, alltså lägger mer vikt på frambenen och bogen, på grund av för tunga viktboots eller skoning som är allt för tung. Hästarna blir då trötta snabbare och orkar inte bära upp sig. Detta är också någonting som kan begränsa antalet poäng för ett ekipage då hästen även här kommer tappa aktionen och inte kommer orka bära upp sig. I ett sådant läge kan exempelvis även traven bli fyrtaktig vilket också drar ned poängen.

Endast en del av ryttarna kommenterar att det är viktigt att hästarna får en chans att vänja sig vid vikten som de ska ha på tävlingar – både gällande viktboots och eventuella hovbeslag. I och med detta kan det antas att hästen är väl förberedd för att gå ett tävlingsprogram med en viss vikt och att ryttaren räknar med att hästen kommer kunna prestera på sin högsta nivå med den vikten. Av fallen domarna sett där hästarna varit för tungt viktade, vilket gett en negativ inverkan, kanske några av ekipagen haft just problemet med att hästarna inte varit tillräckligt förberedda inför uppgiften. Därmed är det möjligt att de inte varit vana vid den eventuellt tyngre vikten som ryttarna valt att använda vid tävling för att ”få ut det lilla extra” ur hästen.

Viktboots används främst på framhovarna då det är där ryttarna vill ha effekt. 90 % av ryttarna i denna studie använde viktboots enbart på framhovarna. Clayton *et al* (2011) utförde en studie där de kunde se att även viktboots på bakhovarna gav effekt genom ett högre steg. I deras försök var däremot vikten relativt hög (700 g) vilket är betydligt mer än vad som är tillåtet inom islandshästsporten.

När det gäller reglerna för vikterna på boots och eventuell skyddsutrustning så får det placeras maximalt 250 g/ben. Maxvikten sänktes 1 april 2010 då maxvikten innan dess var 300 g på tävlingar. Det är dessvärre oklart varför maxvikten sänktes. En av ryttarna svarade att denne tyckte att sporten fortfarande tillät för mycket vikt på boots medan resterande svarade att de tyckte att de reglerna var helt rimliga, se figur 10. Domarna å andra sidan var mer negativt inställda och sade att 250 g var för mycket vikt då boots används för att ändra hästarnas rörelsemönster och inte som skydd.

På tävlingar är de flesta viktbootsen vita. I och med denna färg kommer framhovarna och dess aktion synas bättre på längre håll. När domarna blev tillfrågade om de dömer annorlunda beroende på om en häst rids med viktboots eller inte svarade samtliga nej. Det går däremot inte att veta om de omedvetet bedömer hästen högre då frambenens aktion blir mer tydlig än en häst som rids utan viktboots eller med ett par svarta viktboots.

Att använda sig av hovbeslag till både vardagsträning och tävling ger effekten att hästen arbetar med viktade hjälpmedel dygnet runt. Hästarna kan skos med längre tår, sulor och fyllning för att skapa en större aktion. På tävlingar är hovarnas storlek samt skornas tyngd och storlek strikt reglerade. Hovarnas längd får vara max 9,0 cm (hästar med en mankhöjd >145 cm får ha en längd på 9,5 cm). Skornas material måste vara samma på alla fyra hovar. Skorna får inte vara tjockare än 10 mm eller bredare än 23 mm.

Under tävlingar (framförallt på högre nivå) måste hästarna bli godkända på en hovbeslagskontroll. Där kontrolleras inte enbart bootsens vikt och hästens skoning (som ska vara godkända enligt de regler som finns enligt reglementet) utan även hästarnas mun kontrolleras efter eventuella skador. Hovbeslagskontroller genomförs efter finaler och ekipage kan därmed bli diskvalificerade efter deras ritt om hästen och/eller utrustningen inte blir godkänd i hovbeslagskontrollen eller om hästen har synliga skador. 1 april 2014 tillkom en ny regel som kallas för "blodregeln". Den innebär att om en häst blöder färskt blod, oberoende av vart på kroppen blodet uppkommer, ska denne omedelbart bli diskvalificerad – hittas äldre sår under en hovbeslagskontroll kan den bli godkänd.

Rasen Tennessee Walking Horse eller Tennessee Walker har liknande tävlingar som inom islandshästsporten. De är kända för deras gångart som kallas för "Big Lick" som liknar islandshästarnas gångart tölt. Tennessee Walkers har till skillnad från islandshästsporten inte samma begränsningar inom viktade hjälpmedel eller andra tillvägagångssätt för att höja aktionen och få större rörelser. På grund av detta förekommer det att hästarna skadas av olika metoder för att få högre aktion. Metoder som leder till att hud och vävnader skadas genom att applicera frätmedel och därefter sätta kedjor på den skadade vävnaden. Dessa metoder skapar större och mer extravaganta rörelser (McGreevy & McLean 2010). Det finns metoder för att täcka över eventuella ärr eller skador från dessa behandlingar. Tack vare islandshästsportens reglemente och strikta regler såsom blodregeln samt reglerna för viktboots och skoning förekommer inte liknande behandling av islandshästar. En av ryttarna kommenterade att sporten gjort positiva förändringar:

"Jag anser att det har blivit en förändring (till det positiva) under ungefär de senaste 20 åren. Förut var det ganska vanligt att hästarna hade stora hovar och reds med maxvikt på boots (som då var 300 g på tävling och 250 g på visning, idag 250 g på tävling och 120 g på visning – författarens anm.). Jag tycker att det har blivit mer hästvänligt dessa 20 år."

I den här studien har det endast efterfrågats viktboots och tyngre skonings positiva effekter. Det har inte undersökts angående skador eller övriga risker med att använda tyngda hjälpmedel på hästarnas hovar. Det är någonting som hade varit av intresse att vidareutveckla då viktboots och hovbeslag spelar en stor roll inom islandshästsporten på framförallt tävlingar. Intervjufrågorna till domarna och ryttarna skulle med fördel kunnat vara mer lika för att lättare kunna jämföra deras svar.

Denna studie utfördes på ett litet urval av alla utövare inom islandshästsporten och det kan därför vara svårt att dra några generella slutsatser. Det hade varit av intresse att utföra en liknande studie med ett större antal respondenter och framförallt att intervjua ryttare som inte tävlar på elit-nivå för att få en större förståelse för hur viktboots och tyngre skoning brukas inom islandshästsporten.

Slutsats och hypotesprövning

Ryttarnas och domarnas uppfattning av viktboots och tyngre skoning skiljer sig från varandra. Ryttarna är generellt mer positivt inställda till dessa medan domarna generellt är mer negativt inställda. Studiens hypotes, som var att ryttares och domares upplevelser skiljer sig, bekräftas.

FÖRFATTARENS TACK

Jag vill tacka min handledare Ulf Hedenström och även min biträdande handledare Camilla Hed för all support. Jag vill även rikta ett stort tack till alla ryttare och domare som tagit sig tid till att svara på mina intervjufrågor och som ställde upp i studien.

REFERENSER

Litteratur

- Clayton, H. M., Lavagnino, M., Kaiser, L. J. och Stubbs, N. C. (2011). Swing phase kinematic and kinetic response to weighting the hind pasterns. *Equine Veterinary Journal*, vol. 43(2), ss. 210–215.
- International Federation of Icelandic Horse Associations. (2016). *General Rules and Regulations*. ss. 14-69.
- International Federation of Icelandic Horse Associations. (2014). *Sportdomarhandledning*.
- McGreevy, P., och McLean, A. (2010). *Equitation Science*. Storbritannien: Wiley-Blackwell, ss. 218-224.
- Murphy, J. (2009). Weighted boots influence performance in show-jumping horses. *Equine Veterinary Journal*, vol. 181, ss. 74-76.
- Rumpler, B., Riha, A., Licka, T., Kotschwar, A. och Peham, C. (2010). Influence of shoes with different weights on the motion of the limbs in Icelandic horses during toelt at different speeds. *Equine Veterinary Journal*, vol. 42, ss. 451–454.
- Weishaupt, M. A., Waldern, N. M., Amport, C., Ramseier, L. C. och Wiestner, T. (2013). Effects of shoeing on intra- and inter-limb coordination and movement consistency in Icelandic horses at walk, tölt and trot. *The Veterinary Journal*, vol. 198, ss. 109–113.

BILAGOR

Bilaga 1 – Intervjufrågor till ryttare

Viktboots

Fråga 1: Använder Du boots i vardagsträning?

Följdfråga: Varför/varför inte?

Fråga 2: Använder Du boots på tävling?

Följdfråga: Varför/varför inte?

Fråga 3: Hur tänker Du när du väljer vilken vikt Du ska använda?

Fråga 4: ~~Föredrar Du en särskild modell på boots? (exempelvis traktboots, tåboots, klockor?)~~

Fråga 5: Anpassar Du ridningen när Du rider med viktboots?

Följdfråga: Varför/varför inte?

Fråga 6: Använder Du boots på framhovarna eller bakhovarna?

Följdfråga: I vilket syfte?

Fråga 7: Anser Du att reglerna för viktboots är rimliga på tävling?

Skoning

Fråga 1: Använder Du dig av olika skoning till träning respektive tävling?

Följdfråga: Varför/varför inte?

Fråga 2: Använder Du dig hellre av tyngre skoning eller viktboots till vardagsträning?

Fråga 3: När Din tävlingshäst ska skos inför tävling, är det någonting särskilt Du tänker på då?

Fråga 4: Har du förändrat Din syn på skoning under åren Du har varit verksam som tävlingsryttare?

Fråga 5: Anser Du att reglerna för hur hästar får vara skodda på tävling är rimliga?

Bilaga 2 – Intervjufrågor till domare

Viktboots

Fråga 1: Anser Du att viktboots på hästens framhovar skapar en större aktion hos hästarna?

Fråga 2: Anser Du att viktboots underlättar för hästar med taktproblem att komma in i rätt takt?

Fråga 3: Blir Din bedömning annorlunda om hästen rids med viktboots? (Hur bedömer Du gångarterna?)

Fråga 4: Har Du varit med om att en häst har tappat en viktboots på tävling? Såg Du då någon skillnad i hästens rörelser?

Fråga 5: Anser Du att reglerna för viktboots är rimliga på tävling? Varför/varför inte?

Skoning

Fråga 1: Har Du någon gång noterat att en viss skoning påverkat takt/aktion positivt/negativt?

Fråga 2: ~~Anser Du att en häst får bättre eller sämre gångarter/takt barfota?~~

Fråga 3: Anser Du att reglerna för hur hästar får vara skodda på tävling är rimliga? Varför/varför inte?

Fråga 4: Hur mycket vikt läggs på takt, tempo och aktion på tävling ut bedömningssynpunkt?

Fråga 5: Har Du uppmuntrat fin ridning med avseende på ett ekipage med fin skoning/inga viktboots någon gång?

Fråga 6: Har du förändrat din syn på skoning/användning av boots under tiden du varit verksam som domare?

DISTRIBUTION:

**Sveriges Lantbruksuniversitet
Hippologenheten
Box 7046 750 07 UPPSALA
Tel: 018-67 21 43**

**Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Equine Studies
Box 7046 750 07 UPPSALA
Tel: +46-18 67 21 43**
